

účele dosáhla plnou měrou. Francouzština je jistě nejvhodnější řečí mezinárodní a nebude asi příště nutno připojovati stručné výtahy v angličtině. Ča.

Dr. Rudolf Rauscher: Volební kapitulace a korunovační reversy panovníků ve střední Evropě. — Bratislava, 1925. Právnická fakulta university Komenského, Knihovna sv. 9. — 8°. Str. 155. — Nelze upříti, že bratislavská fakulta pokračuje ve vydávání své knihovny velmi rychle a čile. Může hovořiti směle o svém úspěchu, jestliže letos vydala tři díla (posmrtné vydání Heyrovského Procesu, práci Rauschrova a Boháčkovu), jimiž vesměs dobře jsou vyplněny stále příliš citelné a zející mezery v naší právnické literatuře. Také práce Rauschrova zpracovává dosud novinu v našem badání o právu středoevropském a sice otázku volebních kapitulací a korunovačních reversů. Je pracována na podkladě četných pramenů a hojné literatury, jichž seznam a spolu i ocenění autor podává jako úvod. Na to rozvrhuje se celé pojednání na tři kapitoly, v nichž zprvu pojednává se o pojmu kapitulace a reversu a jejich vývoji, pak řeší se formální otázky jejich a konečně rozbírají se po stránce vnitřní, obsahové.

Volební kapitulaci autor definuje jako smlouvu mezi nastupujícím panovníkem a mezi osobami, které se účastní při nastoupení panovníka na trůn jako volitelé neb jako zástupci lidu a později země, o formě budoucí vlády panovnickovy. Rozdíl mezi kapitulací je dán tím, zda jde o monarchii převážně dědičnou neb volební. Také vývoj volebních kapitulací a korunovačních reversů je velmi zajímavý a jak jej sleduje autor, je zřejmo, že tu jde o instituci v pravém smyslu slova evropskou, která vděčí svůj vznik charakteristickému smísení volby panovnické s právem dědičným. S prvky souhlasnými setkáváme se stejně u nás jako v Anglii a naopak zase v Uhrách atd. Že zejména u nás jsou kapitulace stylisovány a zaváděny podle vzorů cizích, je jasno a snad také i ta okolnost, že nemáme bližších zmínek o podmínkách, které byly kladeny českým panovníkům do Jana Lucemburského, mluví o recepci zřízení zahraničního ve XIV. stol. Ovšem zvláštní poměry vyvolané v našich zemích válkami husitskými, proměňují i volební kapitulace podle konkrétního případu, ale základ, jasně ukazující shodu s jinými kapitulacemi a korunovačními reversy zahraničními, potvrzuje nepochybně spojitost. Rauscher probírá ve výstižných charakteristikách tyto instituce podle jednotlivých teritorií a věnuje také pozornost i kapitulacím papežským a podle nich koncipovaným kapitulacím biskupským.

Vývoj volebních kapitulací a korunovačních reversů lze nejlépe sledovati na vývoji jejich vnější stránky a proto také zcela správně autor věnoval jejímu rozboru zvláštní kapitolu. V kapitulacích jak světských, tak duchovních je patrné dělení na dvě části, v nichž první obsahují články potvrzující dosavadní nabytá práva šlechty a v druhé pak se mluví o požadavcích veřejných. Tyto analogie mezi jednotlivými kapitulacemi nejsou podmíněny pouze shodným vývojem trůnního práva ve střední Evropě a také nerozhoduje, že obdobně jsou stylisovány kapitulace téhož panovníka vycházející z téže kanceláře královské jako Vladislavova pro Čechy a pro Uhry a podobně i Ludvíkova, nýbrž rozhoduje tu podoba zcela formální a tedy diplomatická. Všechno ostatní, potvrzování panovníkem, publikace jejich a p. jsou shodny. Je jisto, že jejich forma se zdokonalovala pozdějším vývojem, protože první a nejstarší typy nesou ještě zjevné známky způsobu, jak vznikají, totiž odpovědi na otázku, čili vlastně jsou protokolem o jednání stavů s králem (tak zejména české). Naproti tomu vyvinutý formulář na př. kapitulací německých má již všechny diplomatické znaky listiny a protože obsahují jednostranný slib panovníkův, jsou také v nich obsaženy jen povinnosti panovnickovy, teprv v pozdějších dobách objevují se i poznámky o jiných věcech, zvláště výhrady stavů. Proto v textové části publikační (nikoliv »referující«) oznamuje se povšechně slib panovníkův, který se v dispozici podrobně specifikuje. Tak se vyvinul z pouhého slibu panovnickova, který zprvu byl jen písemně potvrzován, zvláštní institut dokonalý a perfektní. Bylo si proto přáti, aby v této

kapitole snesený materiál byl zhodnocen se stanoviska historicko-diplomatického. Autorovi se podařilo sebrati doklady skoro ze všech zemí evropských, nejen střeoevropských a bylo by bývalo vhodné, kdyby ještě nadto kontraposicemi významněji byla oceněna látka tu nahromaděná.

Konečně v poslední části své práce autor probírá vnitřní stránku kapitulací a korunovačních reversů a výstižně je charakterisuje, že upravují postavení panovníkovo ve státě a jeho kompetenci ve stavovské ústavě. I po stránce obsahové jsou si kapitulace států střední Evropy podobny a tak i v tomto bodě je zřejmý stejný původ, stejný pramen. Nelze skutečně litovati vynaložené námahy autorovy k vysvětlení tak zajímavé instituce evropského významu, jako jsou kapitulace a korunovační reversy a bylo by si přáti, aby jako doplňkem a vysvětlivkami byly vydány tyto kapitulace, často čerpané Rauschrem z pramenů a literatury těžko dostupné, na podkladě diplomatickém a kritickou metodou, aby tak jako argumentum ad oculos vynikla jejich vzájemná podoba. Ča.

Václav Chaloupecký, Staré Slovensko. Bratislava 1923. Str. 424 + XX. Spisy filosofické fakulty university Komenského v Bratislavě. Již přípravné studie Chaloupeckého pro přítomné dílo vzbudily pozornost. Neboť, ač nabyli jsme Slovenska, jako nové země dávno ztracené, nebyl tu nikdo dosud, kdo by pojednal o historii této země jako takové. Dílo Chaloupeckého jest prvním, které přijalo na sebe tento úkol. A přejalo ho v úplnosti. Hlavním cílem díla Chaloupeckého jest ukázati a dokázati zvláštní individualitu Slovenska a to geografickou i historickou. O tom pak sporu býti nemůže, že tento cíl Chaloupeckým byl v jeho díle dosažen. Celých osm prvních kapitol jest věnováno tomuto předmětu v plastickém líčení, zvláště topografických poměrů země. Autor velmi podrobně tu líčí hranice Slovenska, jež patrný zůstávají i po připojení Slovenska k Uhrám. I potom byla tu hraniční dělba mezi Maďarskem a Slovenskem, byla tu ona pohraniční zařízení hraniční, která byla mezi jinými zeměmi samostatnými. Chaloupecký zvláště v kapitole V. a VI. mluví o starých zařízeních na obranu země a obranách a stezkách zemských použív podobného zpracování pro jiné části Uherska, čerpá z bohatého materiálu topografického a líčí hranice Slovenska, jež vyznačuje také na přiložených mapách. Sedmá kapitola díla Chaloupeckého sleduje hranice Slovenska v poměru k ostříhomské diecesi a osmá pak líčí vznikání novohradů a rozrušování dosavadních přirozených hranic.

Kapitola IX. až XIII. jest věnována organizaci správy a otázce národnostní. Chaloupecký probírá nejprve otázku hornictví na Slovensku, pak studuje původ stolic a tu jest opět zajímavá studie souvislosti sídel starých božích soudů s pozdější organizací správní. V kap. XI. probírá organizaci církevní a ve XII. organizaci správní. Zvláště v kapitole poslední nemohl již Chaloupecký přinést mnoho nového, neboť otázky správy území uherského probádány jsou již dosavadními badateli velmi důkladně. Ale i tu snaží se autor o samostatné řešení různých otázek. V kapitole o národnostních otázkách opět rozvinul studium otázek nových. Jest mínění, že Slováci zaujali svá sídla především přes Moravu.

Ku konci knihy jest pojednání o pramenech historických, které samo o sobě jest důležitou studií. K němu připojen jest podrobný seznam listin uherských Slovenska se týkajících, ze staršího středověku. I tento seznam bude vítán při dalším studiu dějin Slovenska, protože Chaloupecký sestavil tu rozptýlené listiny spolu s uvedením, kde listina byla editována a kde o ni byla napsána kritika.

K textu dodán jest ještě rejstřík, neobyčejně obsáhlý a podrobný, obsahující historický místopis Slovenska až do XIII. stol. a také historický vokabulár z téže doby. I k tomuto rejstříku budou se vraceti další badatelé.